

AZ AGRÁRGAZDASÁG ÉS A STATISZTIKA AZ EU-CSATLAKOZÁS ÚTJÁN

DR. TASSY SÁNDOR – DR. VAJDA LÁSZLÓ

A kedvező természeti adottságok és a történelmi hagyományok alapján Magyarországon a mezőgazdaság és az élelmiszeripar kiemelt szereppel bír a nemzetgazdaságban. A mezőgazdaságilag művelt terület az összes földterület 70, a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma az aktív keresők 8 százaléka. Az *agrárgazdaság* (ide értve a mezőgazdaságot, a vad- és erdőgazdálkodást, a halászatot, az élelmiszerek és italok, a dohánytermékek gyártását és a ffeldolgozást is) részesedése a bruttó hazai termékből (GDP) 10 százalék felett van, ebből a mezőgazdaság 5,9 százalékot, az élelmiszeripar mintegy 3,7 százalékot tesz ki. A közgazdasági feltételeknek az elmúlt években bekövetkezett – a mezőgazdaság szempontjából sokszor kedvezőtlen – változásai ellenére a mezőgazdaság megőrizte szerepét a nemzetgazdaságon belül és exportpozícióját a világgazdaságban.

Az 1990-es évektől kezdődően a szövetkezetek és állami gazdaságok privatizációjával jelentős átalakulás következett be a mezőgazdasági üzemek szerkezetében. Ennek eredményeként sokszínű, családi gazdaságokat, gazdasági társaságokat és szövetkezeteket magába foglaló üzemi szerkezet alakult ki, melyen belül a közepes méretű – 30-100 hektár közötti területtel rendelkező – családi gazdaságok súlya növekvőben van. Míg a 90-es évek előtt az állami tulajdonú élelmiszer-feldolgozó vállalatok adták az élelmiszeripari termelés 75 százalékát, napjainkra az élelmiszeripar privatizációja – jelentős külföldi tőke bevonásával – túlnyomó részt befejeződött.

Magyarországon a mezőgazdaságnak hagyományosan meghatározó szerepe van a vidék fejlődésében. A vidéki területek aránya 96,1 százalék, ahol a népesség 73,6 százaléka él. (Az ország területének 3,9 százaléka a városok területe.) Magyarország vidéki területeinek megoszlása – az OECD terminológiáját alapul véve – a következő: az alapvetően vidéki (legalacsonyabb népsűrűségű) területek nagysága az ország 62 százaléka, 92 kistérség, itt él a népesség 33 százaléka, a népsűrűség 59 fő/négyzetkilométer. További 49 kistérség, az ország 34,1 százaléka, a jellemzően vidéki terület kategóriába tartozik. A mezőgazdasági területhasználat meghatározó szerepet tölt be Magyarország vidéki területein, a vidéki területek mintegy 50 százaléka intenzív mezőgazdasági művelésre alkalmas, kedvező adottságú terület. Ugyanakkor a mezőgazdaság egymagában még az intenzív művelésre alkalmas mezőgazdasági területeken sem képes az adott térségben élők létfeltételeinek biztosítására.

Agrárpolitikai célok

Az ágazat jelenlegi helyzetében és a lehetőségeit alapul véve, az agrárpolitika fő célkitűzései a következők.

I. Konceptcionális célok. A magyar agrárgazdaság fejlesztésének törvénybe (1997. évi CXIV. sz. törvény 3. (1)§) foglalt, konceptcionális céljai:

- a termelés versenyképességének javítása,
- a lakosság megfelelő ellátása,
- a mezőgazdaságban dolgozók részére a más szektorokban dolgozókéval arányos befektetett tőke- és munkajövedelemszerzési esély biztosítása,
- gazdaságos, exportorientált termelés feltételeinek megteremtése,
- megfelelő foglalkoztatás és jövedelemszerzés ösztönzésével a vidék lakosságmegtartó-képességének javítása,
- a természetes környezet megőrzése, az agrárgazdaság fenntartható fejlődésének biztosítása,
- az emberi erőforrások fejlesztése és az agrár innováció segítése.

II. Stratégiai célok, amelyek biztosítják a konceptcionális célok teljesülését (CXIV. tv.4. 5. cikkelyei):

- döntően magántulajdonon alapuló tulajdonviszonyok megteremtését elősegítő birtokpolitika kialakítása,
- a szövetkezeti és integrációs együttműködés fejlesztése a mezőgazdasági termelésben,
- az agrárjövödelmek növelése és stabilizálása,
- a kiegészítő foglalkoztatást, jövedelemszerzést és önellátást szolgáló magángazdaságok kialakítása,
- az agrártámogatás révén az agrárrolló záródása.

III. Taktikai célok:

- EU-konform intézményi, agrártámogatási és vidékfejlesztési rendszer létrehozása,
- a termelők és a kereskedők által létrehozott, az agrárgazdaság versenyképességét fokozó intézmények (például szövetkezetek, integrációk) támogatása,
- a kedvezőtlen adottságú agrártérségek támogatása, a megfelelő termelői jövedelem biztosítása érdekében,
- a termőföld és erdővagyon minőségének megőrzése, illetve javítása,
- az agrár innováció és emberi erőforrások fejlesztési támogatása,
- a mezőgazdasági termelők szociális biztonsága érdekében a TB rendszerekben való részvétel ösztönzése és támogatása,
- az EU-hoz való csatlakozás támogatása,
- az adó- és járulérendszer közelítése az EU gyakorlatához.

Az agrárpolitikai célkitűzések fontos eleme az EU-csatlakozás megfelelő előkészítése. Reális lehetőség van arra, hogy a magyar agrárgazdaság harmonikusan illeszkedjék az EU agrárrendszerébe. Termelésünk az EU agrártermelésének kevesebb, mint 2 százalékát teszi ki, részesedésünk az EU harmadik országokból származó importjának 1 százaléka. Előnyös, hogy már jelenleg is sokrétű és fejlődő kereskedelmi, kutatási együttműködési kapcsolatok jellemzik agrárágazatainkat.

Magyarország a csatlakozás időpontjáig kész, és képes átvenni a mezőgazdaság területén érvényes közösségi vívmányokat, a csatlakozás időpontjától vállalja az EU Közös Mezőgazdasági Politikája (Common Agrar Policy – CAP) keretében alkalmazott valamennyi szabályozóeszköz működtetését. Magyarország a fejezetbe tartozó közösségi vívmányok alkalmazása tekintetében átmeneti mentességet kizárólag olyan esetekben kér,

amelyek a jogforrások teljes körű és biztonságos érvényesítése, a gazdasági szférának az egységes belső piacba történő bekapcsolódása, illetve a CAP-szabályozórendszer teljes körű érvényesítése érdekében elengedhetetlenül szükségesek.

Meg vagyunk győződve arról, hogy a mezőgazdaság esetében kért átmeneti mentességek akadályozzák, hogy a tagság első napjától bekapcsolódják a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek egységes belső piacába, továbbá teljeskörűen alkalmazza a CAP szabályozórendszerét.

Magyarország a csatlakozásig képes lesz arra is, hogy az adott időpontra megteremtse, és hatékonyan működtesse azt az intézményrendszert, mely garantálja, hogy az itt előállított mezőgazdasági termékek és élelmiszerek teljes mértékben megfeleljenek az EU állat- és növény-egészségügyi, élelmiszer-minőségi, -higiéniai és élelmiszer-biztonsági követelményeknek. Az ellenőrzést végző intézmények színvonala európai mércével mérve már ma is jónak mondható. A Közösségi Vívmányok Átvételének Nemzeti Programjában rögzített fejlesztések kapcsán el fogja érni azt a színvonalat, amely maradéktalanul képesé teszi az EU-normák betartására.

Átvilágítási tárgyalások az agrárgazdaság területén

Az EU-csatlakozási tárgyalások Magyarországgal, valamint négy másik kelet-közép-európai társult országgal (Lengyelország, Csehország, Észtország, Szlovénia) és Ciprusal 1998. március 31-én kezdődtek el. Az első szakasz, az ún. *acquis screening*, az EU teljes joganyaga (ún. vívmányok: rendeletek, irányelvek, döntések, bírósági határozatok stb.) áttekintését, átvilágítását jelenti abból a szempontból, hogy Magyarország és a többi csatlakozásra váró ország mennyiben vette át azokat saját jogrendjébe, illetve a csatlakozás után hogyan fogja tudni alkalmazni azokat. Az átvilágítás a Bizottság által átadott jogszabálylisták alapján történt. A Bizottság illetékes főigazgatósága által az átvilágítandó szakterülethez tartozó jogszabályokat a csatlakozásra váró országok táblázatok formájában kapták meg. A táblázatban jelezni kellett, hogy az adott közösségi jogszabályt Magyarország átvette-e már jogrendjébe, ha nem, akkor mikor fogja ezt megtenni, vagy esetleg átmeneti mentességi igényt jelent-e be a jogszabály alkalmazásával kapcsolatban. Szintén a táblázatban kellett jelezni a technikai kiigazítási igényeket (ezek lehetnek például Magyarország nevének megjelenítése a jogszabályban, vagy különböző okmányok magyar szövegének közlése stb.).

Az átvilágítási forduló előtt minden esetben kormányfelhatalmazást (mandátumot) kellett kérnie a tárgyaló delegációnak. A kormányelőterjesztésnek tartalmaznia kellett az EU és a magyar szabályozás jellemzőit, a két szabályozás közötti különbségeket, majd elemeznie kellett a jogszabályok átvételének lehetőségét. A kormányelőterjesztésben foglaltakat tárcaközi egyeztetés során alakították ki a minisztériumok. A kormányelőterjesztés tartalmazta az említett jogszabálylistákat is, így a delegáció az azokban foglaltakat képviselhetette a tárgyaláskor.

Az átvilágítási fordulók két szakaszból épültek fel. Az első az ún. multilaterális átvilágítás, a Bizottság szóhasználatával az információszoolgáltatási szakasz. Ezen mind a hat tagjelölt ország képviselői részt vettek. A megbeszélésen a Bizottság adott témában illetékes szakértője adott áttekintést a terület szabályozásáról, felhívta a figyelmet a különösen hangsúlyos kérdésekre, jogszabályokra, amelyeknek átvétele és az alkalmazásukra

történő felkészülés a csatlakozás elengedhetetlen feltétele. Az ismertetés kapcsán a csatlakozni kívánó országok kérdéseket tehettek fel, valamint itt volt mód azon területek tisztázására is, amelyek esetében az EU-szabályozás nem teljesen egyértelmű.

A bilaterális fordulón (problémaazonosító ülésen) a Bizottság a tagjelöltekkel külön-külön tárgyalt. Ezeken az üléseken áttekintették a tagjelölt által átadott jogszabály-átvilágítási listákat. A Bizottság e megbeszélések alkalmával főként arra volt kíváncsi, hogy a csatlakozni kívánó ország mennyire készült fel az adott területen. Így a mezőgazdaság esetében mindig hangsúlyosan vetődtek fel az intézményi kérdések, a gazdaságfejlesztési, beruházási igények. A kétoldalú megbeszéléseken kellett megindokolni a kért átmeneti mentességi időszakok jogosságát is.

Az átvilágítási forduló hangsúlyozottan nem tárgyalás volt, tehát érdemi egyeztetés a kérdésekben nem történt. Mind a tagjelölt, mind a Bizottság feljegyezte az elhangzottakat. A Bizottság legfeljebb azt jelezte, ha a tagjelölt által felvetett egyes problémák nem jelentkeztek problémaként (például nincs szükség átmeneti mentesség kérésére, mert az EU-jogszabály a kivételre lehetőséget ad). A Bizottság amellet, hogy tudomásul vette a tagjelölt kéréseit, igen gyakran utólag kért kiegészítő információkat, statisztikai adatokat egyes ágazatokról, vagy egyes tárgyalási kérdések alátámasztásaként. Az egyes szakterületekről magyar részről a téma szakértői tartottak bemutatót a kétoldalú átvilágítás keretében. A Bizottság a prezentációk után jelezte, ha egyes kérdésekben nem látta biztosítottnak a közösségi jog zökkenőmentes átvételét.

Az EU-csatlakozás előkészítéseként folyó tárgyalások keretében a teljes körű statisztikai áttekintés külön zajlott, majd az előzetesen jóváhagyott menetrend szerint az agrár-gazdaság területén hat egyeztetésre került sor. Ennek eredményei meghatározzák a következő felkészülési időszak feladatait is.

Az *első* mezőgazdasági átvilágítás témakörét a szántóföldi növények (gabona, olajosmagvak, fehérjenövények), valamint a friss és feldolgozott zöldség-gyümölcsök képezték. Az alapelvek (az átmenet nélküli csatlakozás, az EU többi tagországának gazdálkodóival azonos jogok és kötelezettségek) rögzítésén túl megjelöltük azokat a területeket, amelyeken előreláthatólag átmeneti mentességi igényt kívánunk érvényesíteni. Felvetettük továbbá azokat a területeket is, amelyekről az érdemi tárgyalások során egyeztetésre van szükség.

A Bizottság kifejtette, hogy az EU követelményének megfelelően szükség van az EU-konform intervenciós, piacszabályozási és információs rendszer kialakítására, valamint a földnyilvántartás fejlesztésére. A zöldség- és a gyümölcs piac szabályozására létre kell hozni a termelői szervezetek alapításának, elismerésének, működésük hatósági ellenőrzésének kereteit és az export esetében elengedhetetlen a már működő minőségellenőrzési rendszernek az import és a hazai termékekre történő kiterjesztése.

A *második* mezőgazdasági átvilágítás témája az állategészségügy volt. Átmeneti mentességi kérelmet hat témában nyújtottunk be, ezek közül kettőt állattenyésztési témakörben – a mesterséges megtermékenyítő állomásokon a szaporítóanyagok kórokozó mentességének az EU-nál magasabb szinten való megállapítása érdekében –, hármat az állatvédelem területén, abból a célból, hogy a magyar állattartók a csatlakozás után még bizonyos időt kapjanak az EU-előírásoknak megfelelő telepek kialakítására, valamint egyet a vágóhidak üzemkialakítása kapcsán, szintén a gazdálkodók felkészülési idejének meghosszabbítása érdekében.

A harmadik mezőgazdasági átvilágítási forduló témái:

- az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garancia Részleg által finanszírozott kifizetések nemzeti adminisztratív szerve, a kifizető ügynökség szervezeti, felügyeleti, pénzügyi és ellenőrzési rendszere,
  - a termelői kompenzációs támogatások ellenőrzésére szolgáló Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer,
  - a vidékfejlesztés,
  - az EMOGA Orientációs Részleg (fejlesztési intézkedések) pénzügyi vonatkozásai (a mezőgazdaság hatékonyságának javítása, mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének támogatása, termelői csoportok támogatása, közösségi kezdeményezések),
  - az EMOGA Garancia Részleg (kísérő intézkedések) pénzügyi vonatkozásai (agrarkörnyezetvédelmi intézkedések, a korai nyugdíjazás, erdőültetés), és
  - az erdészet voltak.

A csatlakozás után Magyarországon is alkalmazni kell az EMOGA működtetéséhez szükséges intézményeket, beleértve a piaci beavatkozásokat (intervenciós felvásárlás és tárolás, exporttámogatás), a termelői jövedelemtámogatásokat és a strukturális (beruházási, környezetvédelmi) intézkedések kifizetési rendszereit.

A Bizottság a magyar agrárgazdasági támogatásokról hangsúlyozta, hogy a jelenlegi magyar támogatási rendszer a következő fő pontokban tér el alapvetően az EU strukturális támogatásaitól:

- az EU többéves költségvetési tervezést alkalmaz, szemben az éves magyar tervezéssel,
- a támogatási eszközök (jogcíme) szerint differenciáló magyar rendszer alapelveiben különbözik az EU célorientált rendszerétől.

A delegáció bejelentette, hogy Magyarország a csatlakozásig létrehozta és a csatlakozás napjától az EU követelményeinek megfelelően működteti majd az EMOGA Garancia Részlegből származó pénzek adminisztrációjához a kifizető ügynökséget. A belépés napjától minden EU által társfinanszírozott programban az EU előírásainak megfelelően kívánunk részt venni. Igényeljük továbbá, hogy Magyarország teljes területe az 1. célterület (Objective 1.) kategóriába tartozzon, hiszen az egy főre jutó GDP az EU-átlag 75 százalékát nem éri el.

A *negyedik* mezőgazdasági átvilágítás témája a tejre, a marha-, a borjú-, a juh-, a kecske-, a sertés-, a baromfihúsról, tojásról, az albuminokról (egyszerű fehérjék) és a mézre vonatkozó szabályozás volt.

A magyar delegáció a következő kérdéseknek tulajdonított kiemelt jelentőséget.

- Bejelentettük, hogy a SEUROP (vágott test minősítésen alapuló árjelentési rendszer) felállítása megkezdődhet 2000. január 1-jétől, mivel ettől az időponttól kötelező a SEUROP szerinti minősítés Magyarországon.
- A 2456/93/EK rendelet 5. cikk 2. bekezdésében biztosított lehetőséggel Magyarország is élni kíván. A hazai vágóhídi struktúrában a legtöbb esetben a vágóhíd, a hűtőtároló és a daraboló egység együtt üzemel, így ezeket az üzemeket intervenciós központként kívánjuk használni.

Az *ötödik* mezőgazdasági átvilágítás témái a kereskedelmi mechanizmusok, a minőségpolitika, az agrimonetáris rendszer, az állami támogatások, a tesztüzemi rendszer, a mezőgazdasági statisztika, a Római Szerződés II. melléklete alá nem tartozó (feldolgozott) termékek és a negyedik forduló elmaradt témakörei (juh- és kecskehús, sertéshús, baromfi és tojás, albuminok és méz) közösen kerültek átvilágításra. A sertéshús piaci

rendtartásával kapcsolatos közösségi joganyag átvétele és alkalmazása megfelelő felkészülés esetén legkésőbb a csatlakozás első napjától lehetséges. A baromfiúsra vonatkozó közösségi szabályokat a Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-1906/90. sz. előírása tartalmazza, amely 1998. január 1. óta már hatályban van. Jelentős lépések történtek a forgalmazási-értékesítési szabványok bevezetése érdekében is. Tojás esetében viszont még nem épült ki az a technikai bázis, amely lehetővé tenné a kereskedelmi forgalomba kerülő tojások minőség és súly szerinti osztályozására, jelölésére, csomagolására és címkézésére vonatkozó előírások érvényesítését.

A kereskedelmi mechanizmusok témakörében – feltételezve az EU egységes támogatási mechanizmusában való egyenjogú részvételt – nagyon fontos, hogy a hazai rendszer a csatlakozás napjától alkalmazza az EU eljárásrendjét. Még fontosabb, hogy azzal a magyar exportőrök élni is tudjanak. Ehhez azonban a jelenlegi magyar rendszer néhány lényegi változtatása szükséges.

Az EU agrimonetáris rendszerét szintén a csatlakozás napjától alkalmazzuk. A tesztüzemi rendszerrel (FADN) kapcsolatban bejelentettük, hogy jelentős eredményeket értünk el a rendszer bevezetése terén, de a hálózat magyarországi szervezetének még hiányzó részeit (nemzeti bizottságot, esetleg regionális bizottságokat, összekötő irodát) – valószínűleg miniszteri rendelettel – röviddel a csatlakozás időpontját követően kell majd létrehozni. A feldolgozott, non-Annex II termékek kereskedelmi rendszerének átvétele a kitűzött csatlakozási időpontban kereskedelempolitikai szempontokból nem okoz olyan mértékű gondot, amelynek alapján átmeneti mentességi kérelmet kellene benyújtani.

A *hatodik* mezőgazdasági átvilágítás a következő témákat tárgyalta: bor, cukor, nyersdohány, rizs, komló, banán, gyapot, olívaolaj, selyemhernyó, rostlen és kender, vetőmag, virág és élő növény, valamint szárított takarmányok. A cukortermelésben a közösségi szabályozás átvétele a jelenleginél lényegesen nagyobb jövedelmet biztosít mind a mezőgazdasági termelők, mind a cukoripar számára. A fogyasztók szempontjából ugyanakkor a csatlakozás a cukor árának igen jelentős (70-80 százalékos) növekedésével jár.

A nyersdohány-előállítás a legnagyobb foglalkoztatási gondokkal küszködő országrészeknek jelent fontos munkalehetőséget. A mai termelést jóval meghaladó mértékű kvóta elérése jelentősen hozzájárulhat e régiók fejlődéséhez.

Az átvilágítási folyamat 1999 végén zárult az elmaradt témák (növényegészségügy, fajtaoltalom, vetőmag- és szaporítóanyag-minősítés) kiegészítő áttekintésével, valamint az AGENDA 2000-ben foglalt agrárpiaci reformok értékelésével.

Összefoglalóan megállapítható, hogy kis számú átmeneti mentességi igénnyel léptünk fel és mindenhol jeleztük további tárgyalási igényünket, ahol a magyar mezőgazdasági termelést, illetve a támogatási lehetőségeket a csatlakozás után behatároló kvótákról, bázisüzemekről van szó.

A csatlakozás előkészítésének két dokumentuma

Az EU Közösségi Víványai (Acquis Communautaire) átvételéről szóló magyar Nemzeti Programot (ANP) 1999 márciusában adtuk át az Európai Bizottságnak. Azóta az EU-val folytatott tárgyalások jelentős mértékben előrehaladtak és a hazai felkészülés is előbbre tart. Ezért kerül sor napjainkban az ANP korszerűsítésére. A Program a magyar kormánynak arra a stratégiai céljára épült, amely szerint 2001 végéig biztosítani kell a

tagságra való teljes felkészülést. A Program felülvizsgált változatát a kormány 1999. június 29-én hagyta jóvá.

A Programban szerepelnek a Közösségi Vívmányok átvételéhez megkívánt közigazgatási kapacitás létrehozása érdekében szükséges intézményfejlesztési intézkedések, a megvalósítás tervezett menetrendjével együtt. Végül a Program előírja azokat az infrastruktúrafejlesztési és egyéb beruházásokat, amelyek az adott szektorokban az Acquis átvételéhez szükségesek. A Program részletes pénzügyi terveket tartalmaz mindazokban a fejezetekben, ahol a forrásigények jelentősek. A költségvetési források, a várt EU-támogatás és az egyéb források tervezése összehangoltan történt.

Az ANP keretében az agrárgazdasági feladatok kezelésére – jellegüknek fogva – részben horizontálisan (például állat- és növényegészségügy, intézményi rendszer, minőségbiztosítás, emberi erőforrás, földnyilvántartás, élelmiszeripar, agrár-környezetvédelem, vidékfejlesztés), részben pedig vertikálisan, azaz az egyes alágazati szektorok agrárpiaci rendtartásainak szabályozása mentén kerül sor. Az ANP ezáltal lefedi az integrációs folyamat részeként bevezetendő intézkedések egészét. A csatlakozásra való felkészülés azonnali intézményfejlesztési feladatok teljesítését, valamint gazdaságfejlesztési vonatkozásokban jelentős költségvetési forrásokat igényel. Ezeket a költségvetés tervezése során már mindenképpen figyelembe kell venni. Az ANP megállapítása szerint a csatlakozásra való felkészülés során célszerűnek tűnik a 2000. évtől az EU intézményi és szabályozási rendszereinek átvétele mellett az agrárstratégia érvényesítése érdekében egy indikatív jellegű 7 éves terv elkészítése, mely tartalmazza az egyes ágazatok legfontosabb pénzügyi, termelési, értékesítési, jövedelmi, beruházási és foglalkoztatási előirányzatait.

A „Felzárkózás Európához” c. stratégiai dokumentumot a kormány 1999 júniusában fogadta el. Ez a stratégia jelenti az ANP gazdaságpolitikai alapját. A PHARE-programhoz készítendő Nemzeti Fejlesztési Terv, a SAPARD Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Terv, továbbá az ISPA környezetvédelmi és közlekedési programjai is az ANP mellékletét képezik.

Pozíciós dokumentum

1999. november 29-én Magyarország brüsszeli EU-Missziójának vezetője átadta az EU-Bizottság képviselőinek a mezőgazdaságra vonatkozó magyar tárgyalási álláspontot, amely a következőket rögzíti:

a) Magyarország a mezőgazdaság területén átfogó átmeneti időszak nélküli csatlakozásra törekszik, minimális számú átmeneti mentességi igény mellett.

Mentességi igényeink egy része a termelői szférának kíván hosszabb felkészülési időt biztosítani a közösségi szabályozáshoz történő alkalmazkodásra (a tojtyúk, a borjak és a sertések állatvédelmi követelményei, a vágóhidak állategészségügyi követelményei, a marhahús intervenció felvásárlás minőségi kategóriái, speciális támogatás a termelői szervezetek létrejöttéhez, a feldolgozásra szánt paradicsom felvásárlása során nem követelnék meg a termelői szervezeti tagságot, nem az EK-előírásoknak megfelelően palackozott és címkézett (műzeális) borok forgalmazása). A közösségi előírások végrehajtása érdekében a termelőknek jelentős beruházásokat kell végezniük. A mentességi igények elfogadása lehetőséget biztosítana ahhoz, hogy a fejlesztések hosszabb idő alatt történjenek meg, a termelőkre elviselhetőbb terhek háruljanak.

Mentességi igényeink másik része olyan, a közösségitől eltérő magyar szabályozás átmeneti fenntartására vonatkozik, amelyhez alapos érdekeink fűződnek, illetve, amelyek meglévő fogyasztási szokásokhoz kötődnek (a tenyészkánok és tenyész bikák a közösséginél szigorúbb állategészségügyi követelményei, bizonyos vetőmagvak a közösséginél szigorúbb gyommag mentességi előírásai, a 2,8 százalékos zsírtartalmú tej időleges belföldi forgalmazása).

Feltételes mentességi igényt jelentünk be a mezőgazdaságnak nyújtandó állami támogatásokra abból kiindulva, hogy valamennyi, a Közös Agrárpolitika keretében a jelenlegi tagországok részére folyósított támogatásra teljes mértékben és korlátozás nélkül jogosultak leszünk, betartjuk az EU nemzeti támogatásokra vonatkozó szabályait (csak olyan támogatásokat folyósítunk, amelyeket az Unió a Közös Agrárpolitikával összhangban levőnek tart és előzetesen jóváhagy). Fenn kívánjuk tartani viszont a csatlakozás előtt kötött kamattámogatási, garanciavállalási, hitelátütemezési szerződésekből eredő, tagság idején még érvényes kötelezettségeinket, a fiatal gazdák és a termelői szervezetek támogatásának közösségitől eltérő rendszerét. Mivel a magyar termelés szerkezete, az egyes szektorok adottságai az EU-átlagtól sok esetben eltérőek, előfordulhat olyan helyzet, hogy a közösségi támogatások és szabályozó eszközök teljes körű alkalmazása mellett is súlyos problémák merülnek fel. Ez esetben kérjük az EU-t arra, hogy járuljon hozzá a problémák megoldásához szükséges támogatások nemzeti forrásokból történő folyósításához. Az átmeneti mentességre vonatkozó igények mellett számos esetben van szükség a közösségi joganyag technikai kiigazítására, amelyekre vonatkozó igényeink szintén szerepelnek a dokumentumban.

b) Magyarország az egyenrangú tagság elvéből adódóan egyrészt igényt tart minden olyan támogatási formára, amelyet a csatlakozáskor az EU többi tagállamának gazdái, illetve agrárgazdasága élvez, másrészt, vállal minden, a tagságból eredő kötelezettséget.

Magyarország a Közös Agrárpolitika keretében folyósított támogatásokat a közösségi vívmányok szerves részének tekinti, ezért igényt tart valamennyi olyan támogatás hatályának Magyarországra való kiterjesztésére, amelyre országunk adottságait, termelési struktúráját figyelembe véve jogosultak vagyunk.

A magyar kormány véleménye szerint az ország gazdálkodóit teljes mértékben jogosulttá kell tenni a közvetlen jövedelemkiegészítő (kompenzációs) támogatásokra. E támogatások az Európai Közösség Közös Agrárpolitikájának állandó, lényegi és alapvető eszközzé váltak. Céljuk a piacok, illetve a termelői jövedelmek stabilizálása és már nem egy korábbi intézményes árcsökkenés hatásának kompenzálása.

A Közös Agrárpolitika, beleértve a közvetlen támogatási rendszereket, alkalmazásának igénye nemcsak az egyenlő jogú tagság érvével támasztható alá, hanem az egységes belső piacon az igazságos verseny, az azonos „játékszabályok” biztosításának alapvető elvével is.

c) Termeléskorlátozó intézkedések, mennyiséghez kötött támogatások bázisa.

Magyarország a Közös Agrárpolitika keretében alkalmazott termeléskorlátozó és támogatási intézkedések bázisaként olyan mennyiségek elfogadását kéri, hogy azok lehetővé tegyék a mezőgazdasági termelés fenntartására, amely

- tükrözi a tényleges termelési viszonyokat és azok továbbfejlesztési lehetőségeit,
- biztosítja a kedvező adottságú területek kihasználását,
- lehetővé teszi a mezőgazdasági termelés speciális szerepének betöltését a vidéki életben,

- biztosítja a környezet- és tájvédelmi célkitűzések végrehajtását,
- hosszú távra fedezi a belső fogyasztást,
- lehetővé teszi a kivittelt azon termékekből, amelyek esetében az ország többet képes gazdaságosan megtermelni, mint saját szükséglete.

Ezek a célok teljes mértékben összhangban vannak az Agrártörvényben, illetve a kormány agrárpolitikájában megfogalmazott célkitűzésekkel. Ezeknek megfelelően az érintett termékek és termékcsoportok többségénél a Közös Agrárpolitika keretében fogantatott intézkedések bázisaként a mai termelési szintet meghaladó, általában az agrárgazdaság 90-es években elért válság előtti helyzetét tükröző értékek kerültek rögzítésre. A mennyiségek meghatározása során megkülönböztetett figyelmet fordítottunk a jelenlegi és a jövőben reálisan várható hazai és külpiazi lehetőségek, illetve a Közös Agrárpolitika elveinek és szabályozási gyakorlatának figyelembevételére.

d) Magyarország vállalja, hogy a csatlakozás időpontjáig az EK Közös Mezőgazdasági Politikája működtetéséhez szükséges hazai intézkedéseket megteszi, a szükséges intézményrendszert kiépíti.

Az agrárgazdaság EU-tagságra történő felkészítése – az ágazat sajátosságából, illetve a magyar és az EU-szabályozás közötti jelentős eltérésekből adódóan – speciális intézkedéseket igényel. A Közös Agrárpolitika átvételével kapcsolatos vállalásunk teljesítéséhez igen jelentős munkára van szükség, a már eddig elvégzettek túlmenően a jogharmonizáció, a szükséges intézményrendszer kiépítése, illetve az ágazat felkészüléséhez történő állami segítségnyújtás terén. Különösen fontos annak biztosítása, hogy a tagság előtti időszakban végzett fejlesztések, az ahhoz nyújtott költségvetési támogatások a lehető leghatékonyabban szolgálják a Közös Agrárpolitika alkalmazására történő felkészülést.

Az agrárstatisztika az agrárpolitika fontos eszköze, a tárgyalások súlyponti területe

Magyarország az átvilágítási tárgyalásokon bejelentette, hogy a csatlakozásig átveszi a teljes statisztikai közösségi joganyagot és nem tart igényt átmeneti időszakra. Ez azt jelenti, hogy a magyar statisztikai és információs rendszer igen nagy kihívás előtt áll. Elmondható, hogy szinte nincs olyan részterület, amelyet alapjaiban ne érintene. Az EU agrárgazdaságának irányítása hatalmas mennyiségi adat- és információ áramlására és feldolgozására épül. Az ezek alapján hozott döntések fontos előnyöket, súlyos hátrányokat, esetleg szankciókat is jelenthetnek az egyes tagországokban. Ezért az adatok hitelességével, minőségével, összehasonlíthatóságával és közlési határidejével kapcsolatos rendkívül szigorú követelmények betartása elemi érdeke minden tagországnak és a belépni szándékozóknak is. Ez azt jelenti, hogy a korszerűség követelményeinek megfelelően kell a már évek óta működő nyilvántartási rendszereket átalakítani a nagyüzemeknél, és új nyilvántartásokat is be kell vezetni az agrárgazdaságban. Arra kell felkészülnünk, hogy sokkal több és részletesebb adatot kell közölnünk, mint amit a hazai gyakorlat megszokott.

A magyar agrárgazdaság az elmúlt években gyökeres szerkezeti és tulajdonosi változáson ment át. A korábbi években a viszonylag kis számú mezőgazdasági és élelmiszeripari nagyüzem volt jellemző, amelyekről teljes körű statisztikai adatgyűjtéssel rendelkezünk. A termőföld magántulajdonba kerülése, az állami vállalatok privatizációja és a szövetkezetek átalakulása után igen nagy számú kis és közepes gazdálkodóegység jött létre, amelyekről hiányosan állnak rendelkezésünkre megbízható adatok.

A korábbi adatgyűjtési rendszerek egy részének megszűnése mellett jelentkezik az adatszolgáltatói kör – korábbi rossz tapasztalatokon alapuló – félelme és az adatszolgáltatástól való elzárkózása is. Ez a helyzet az egész agrárstatisztikai és információs rendszer szakmai és törvényi hátterének áttekintését és egységes szerkezetbe foglalt, új alapokon történő kiépítését teszi szükségessé.

Az agrárinformatikai és agrárstatisztikai rendszereknek több igényt kell egyszerre kielégíteniük. Ezek három csoportba sorolhatók:

- az agrárkormányzat igényeinek kielégítése, tájékoztatás és a döntések megalapozása,
- az EU-konformitás megteremtése, illeszkedés az EU statisztikai és információs operatív rendszereihez,
- a gazdálkodói–vállalkozói kör támogatása, információadás, segítség a döntések megalapozásához és az eredményes adatszolgáltatáshoz, tájékoztatás a támogatások elérése érdekében.

E célok figyelembevételével készítette el a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) Informatikai Stratégiai Tervét, amely az ágazat területén működő rendszerek tevékenységét és feladatait fogja össze. Az EU – tekintettel arra, hogy a közös agrárpolitikára alapozva, a közösségi költségvetés több mint felét a mezőgazdasági támogatások teszik ki – szigorú követelményeket támaszt az agrárinformatikai és statisztikai rendszerekkel szemben. Az információk nagy részét gyűjtő és feldolgozó, EUROSTAT által koordinált agrárstatisztikai rendszer az egész Unió egyik legfejlettebb és legbonyolultabb alrendszere. A tagországok adatszolgáltatási kötelezettségét különböző szintű és jellegű, mintegy 1200 jogszabály, a feladatcentrikus Compendium-gyűjtemény és számos módszertani kézikönyv írja elő. A statisztikai feladatok funkcionális és termékspecifikus bontása alapján az összes tagállam képviselőinek részvételével az EUROSTAT több munkacsoportot működtet a tapasztalatok átadása és a rendszerek egységes továbbfejlesztése céljából. A munkacsoportokban elvárja a csatlakozás előtt álló országok statisztikai hivatalainak és ágazati minisztériumainak képviselőit.

A tárgyalásokon a feladatok közül kiemelték a teljes körű mezőgazdasági összeírás, a szőlő- és gyümölcsültetvény-összeírás és -regiszter felállításának elsődlegességét, az FVM és KSH közötti szoros együttműködés és egyértelmű feladatmegosztás szükségességét. Ezért a KSH és az FVM az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet (AKII) bevonásával rögzítette a feladatok felelősségi körét, kidolgozta a harmonizáció ütemét és ezt hivatalosan megküldte az EU illetékes szerveinek.

A statisztikai és informatikai rendszerek kiépítése során néhány alapelvet súlyozottan kell figyelembe vennünk:

- a közös agrárpolitika szerteágazó támogatási forrásainak elérése feltételezi a megbízható és szigorúan ellenőrzött adatszolgáltatási rendszerek kiépítését. A csatlakozott országok tapasztalata alapján az ilyen irányú költségvetési felhasználás sokszorosan megtérül;
- a statisztikai EU-harmonizáció keretében meg kell szüntetni a fogalmakban és az egyes mutatókban még meglévő különbségeket, rá kell állni az EU tipológiai gyakorlatára, javítani kell a termelési előrejelzések megbízhatóságát, a monetáris statisztikát, a nagy alapösszeírások elvégzése mellett az EU által elvárt határidőre és módszerrel kell összeállítani a kínálati mérlegeket;
- a joganyagban elvárt adatszolgáltatási kötelezettség biztosítása érdekében a KSH–FVM szoros együttműködése mellett az ANP-ben rögzítetteknek megfelelően meg kell valósítani a szükséges intézményfejlesztést, biztosítani kell a hazai forrásokat, törekedni kell az EU-lehetőségek hatékony felhasználására;
- figyelemmel kell kísérni a statisztikára vonatkozó és a statisztikát is érintő állandóan változó joganyagot és azt be kell építeni a hazai rendszerbe;

- részletes tájékoztatást kell nyújtani és fel kell készíteni az adatszolgáltató gazdálkodói kört az EU adatközlési gyakorlatára, a sokszorozódó adminisztrációs terhekre;
- az adatgyűjtő rendszereknek, az EU-harmonizáción túlmenően, a kormány agrárpolitikai döntéseinek megalapozásához figyelembe kell venniük az eltérő magyar sajátosságokat (például a gazdálkodás szerkezeti és méretbeli különbségei stb.);
- az adatbázisoknak meg kell alapozniuk a tárgyalások hatásvizsgálatainak elemző munkáit, és a magyar érdekek érvényesítésének bizonyítható, tényadatokon alapuló érvanyagát;
- a fokozódó adatszolgáltatási felelősség egységes és egyeztetett adatszolgáltatást kíván meg az EU intézményei, az OECD, FAO stb. részére. Mindenképpen el kell kerülnünk, hogy bármilyen formában is, de megalapozatlan, eltérő adatok kerüljenek a nemzetközi intézményekhez.

Az FVM statisztikai rendszereinek fejlesztése

Az érvényben levő agrárstatisztikáról szóló törvény alapján a hivatalos statisztikai szolgálat keretében a mezőgazdasági statisztika fő felelőse a KSH. Az FVM főleg működési operatív információkat gyűjt. A tevékenység fő területei az előrejelzések, szakértői becslések, a termelés költségére vonatkozó adatgyűjtések. Ezenkívül az FVM az erdőgazdálkodás, a halászat és a távérzékelés statisztikai témáinak felelőse. Az EU-csatlakozás kapcsán új feladatként jelentkeznek, többek között, a támogatási regisztráció és kifizetés, valamint a piaci adatszolgáltatási rendszerek kiépítése.

PHARE-projektek a statisztikai rendszerek fejlesztésére

Az FVM felelősségi körébe tartozó statisztikai rendszerek kiépítésére és szükséges átalakítására már a korábbi években PHARE-projektek indultak. A munka a KSH-val közösen, az AKII-nál létrehozott munkacsoportokra alapozva folyik. A rendszerek kiépítése több évet vesz igénybe, ezért a PHARE éves befogadási rendszeréhez igazodóan a feladatok több projektben is helyet kapnak.

Az Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet mint kedvezményezett kapcsolódott az 1995. évi PHARE-projekthez („Komplex Mezőgazdasági Információs Rendszer kiépítése” HU 9505.07.02.). Az Intézet a projekt megcélzott területei közül az alábbiakat gondozta:

- Mezőgazdasági Számlarendszer (MSZR);
- Piaci Információs Rendszer (PIR);
- Tesztüzemi Információs Hálózat (FADN).

A projekt e fenti területeinek mindegyikére meghatároztuk a speciális célkitűzéseket és tevékenységeket. A projekt integrált megközelítésmódot követett, mivel egyes területei szorosan kapcsolódnak egymáshoz az adatátviteli és közigazgatási követelmények tekintetében. Ezt azért kell hangsúlyosan említeni, mivel ez a projekt negyedik megcélzott területére – a Mezőgazdasági Statisztikára – is vonatkozik. Ennek kedvezményezettje a Központi Statisztikai Hivatal volt.

A projekt Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézetnél gondozott területein az elért eredmények területenként külön-külön az alábbiakban foglalhatók össze.

Az alprojekt célkitűzése a *Mezőgazdasági Számlarendszerének* (MSZR) EU-követelményeknek megfelelő kialakítása, valamint a magyar kormány és az EU adatszolgáltatási igényeinek megfelelő modellszámítások elvégzése volt. Az alprojekt eredményei a következők.

- Az új MSZR-kézikönyv fordítása elkészült. Ennek az EUROSTAT által kiadott kézikönyvnek a magyar fordítása meghatározó módon hozzájárulhat a magyarországi MSZR EU-követelményeknek megfelelő átalakításához.
- Az OPAL-rendszer felhasználásával elkészült az 1999. évre vonatkozó előrejelzés, ez az FVM főosztályai részére bemutatásra került.
- Az új EUROSTAT-módszertan előírásainak megfelelően az 1994-es, az 1995-ös és az 1996-os évek adataira vonatkozó MSZR-módosítások elkészültek.

– A projekt folyamán az MSZR-OPAL alkalmazása az Intézet számítógépein megtörtént. A munkatársak képesek ezek „üzemszerű” használatára.

– Az FVM által megfogalmazott scenáriókra az MSZR alapján – igény szerint – szimulációk készülnek.

Az alprojekt fő célkitűzése egy jól működő *Piaci Információs Rendszer* (PIR) kiépítése volt, amely tartalmazza a legfontosabb mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeket, és megfelel az államigazgatás, a piaci szereplők és más érdekeltek pontos és időben rendelkezésre álló információ iránti igényének. Az alprojekt eredményei a következőkben foglalhatók össze:

– A rendszerben érintett intézményekkel folytatott megbeszélések és konzultációk alapján sor került a PIR megerősítésére és az adatbázis fejlesztésére. A központi PIR-be az adatáramlás megszilárdult. A résztvevő adatszolgáltatók révén a piaci és áradatok folyamatosan érkeznek. A jelenlegi PIR a legfontosabb termékpályák lefedettsége tekintetében a következő képet mutatja:

1. marha- és sertéshús	körülbelül 40 százalék
2. tej	20-25 százalék
3. gabona	60-65 százalék
4. zöldség, gyümölcs	60-80 százalék

– A rendszerben dolgozó munkatársak piaci adatelemzési készsége javult, ma már képesek rövid és középtávú prognózisok készítésére is. Kidolgozásra került egy piaci előrejelző modell, amely 1999 októberétől működik. 2000-től kezdődően a marha- és sertéshús bulletin várhatóan tartalmazza majd a piacok alakulására vonatkozó előrejelzéseket és kiegészítő piaci adatelemzéseket.

– A magyarországi PIR EU-követelményeknek megfelelő fokozatos átalakítása a projekt keretében megkezdődött, és a projekt végéig jelentős előrehaladás történt, például a sertéshúsnál az EUROP minősítési adatgyűjtési és -feldolgozási rendszer már bevezetésre került. Továbbá a magyarországi PIR a Nemzetközi Piaci Adatcsere (International Market Data Exchange – IMDE) tagja, amely szervezet a németországi ZMP felügyelete alatt áll. Ennek heti jelentéseiből látható, hogy a magyarországi piaci és árinformációk jobban megfelelnek az EU-követelményeknek, mint más közép-kelet-európai országok hasonló adatai.

– Kidolgozásra került a PIR hosszú távú finanszírozási javaslata.

Az alprojekt fő célkitűzése egy nemzeti és EU-követelményeknek egyaránt megfelelő reprezentatív *Testüzemi Információs Hálózat* kifejlesztése, az üzemek számának fokozatos növelése. Az alprojekt eredményei a következőkben foglalhatók össze:

– Javaslatt készült a Testüzemi Információs Hálózat menedzsmentjének felépítésére. Ennek részeként megtörtént a magyarországi Testüzemi Információs Hálózat Menedzsment Bizottságának kialakítása. Ez a bizottság fogja tartani a hivatalos kapcsolatot Brüsszellel. Ha ez megvalósul, akkor minden Testüzemi Rendszerrel kapcsolatos információt Magyarország is megkap. Javaslatt készült arra is, hogy miért és hogyan kell felállítani a térségi testüzemi bizottságokat.

– Kommunikációs terv került kidolgozásra a Testüzemi Rendszer és ügyfél szervezetei (gazdák, könyvelőirodák, a minisztérium és az agrárkamarak) kapcsolatainak leírására.

– Elkezdődött a Standard Fedezeti Hozzájárulás (SFH) módszerének EU-metodikával összhangban álló kidolgozása. Európában általánosan elterjedt, hogy az SFH-t három év átlagának alapján számítják ki és a gazdaságtípológia ezen átlagokon alapul. A magyarországi rendszernek is ezen kellene alapulnia annak érdekében, hogy a mezőgazdasági termelésről is sokkal árnyaltabb képet tudjunk kapni. A jelenlegi magyarországi Testüzemi Rendszer az építkezés időszakában van, a gazdaságok száma évről évre növekszik. Ugyanakkor a rendszer jelenleg még nem fedi le Magyarországot teljes területét, ezért az SFH statisztikai megbízhatósága még korlátozott.

– 1998 folyamán a Testüzemi Rendszer munkatársai csaknem 1200 teljes adatállományt kaptak a gazdaságokból. Ezeket az adatokat feldolgozták és publikálták a Testüzemi Rendszer éves kiadványában. Annak ellenére, hogy a rendszer még nem fedi le az egész országot, az adatok már most is jó, átfogó képet adnak a magyarországi mezőgazdaság helyzetéről.

Az intézményfejlesztés agrárstatisztikai és agrárinformatikai szakterületével foglalkoznak a HU 97/03.03 és a HU 98/06.03 számú PHARE-projektek is, amelyek indítása 2000-ben várható. Az 1995. évi projekt területei közül az 1997. évi a Piaci Információs Rendszerre és a Testüzemi Információs Hálózatra, az 1998. évi pedig a Piaci Információs Rendszerre, a Testüzemi Információs Hálózatra és a Mezőgazdasági Számlarendszerre terjed ki.

A Közös Agrárpolitika intézményrendszerének létrehozására irányuló HU 98/IB-AG-01 számú – két évre tervezett, novemberben indított – twinning projekt négy alprojektje közül egy kifejezetten a statisztikai információs rendszerre vonatkozik, ezen belül három területet érint.

– Az előzőkben már említett, korábban bilaterális, illetve PHARE-projektek keretében folyó FADN, MSZR és PIR kiépítése, a meglévő munkacsoportokban tovább folytatódik. A feladategyeztetés során jeleztük, hogy a kialakított MSZR-OPAL modell továbbfejlesztése mellett a SPEL-modell kiépítését is e munkacsoportra kívánjuk alapozni.

– Az alprojekt e területe az EUROSTAT által megkívánt, de nem a KSH-ra tartozó statisztikai adatszolgáltatási kötelezettséget érinti, amely vagy kizárólag az FVM kompetenciája, vagy a KSH-val közösen valósul

meg. Az egyeztetés során az EUROSTAT Compendiumában foglalt feladatoknak megfelelően tekintettük át a tennivalókat és határoztuk meg a konkrét igényeket.

Ezek alapján a twinning program keretében – az EUROSTAT Compendium feladatainak megfelelően – a következő területek EU-harmonizációs feladatait kívánjuk áttekinteni:

- 681 erdészeti statisztika
- 694 haltenyésztési statisztika
- 612 távérzékelés (ennek a termésbecslésre vonatkozó felhasználása)
- 652 állati termékek statisztikája (ezen belül a vágások, a tojástermelés megkívánt adatszolgáltatási igénye)
- 642 növényi termékek kínálati mérlegei (a folyó év mindenkor várható adatai és prognózisok)
- 653 állati termékek kínálati mérlegei (lásd 642)
- 654 takarmánymérleg (lásd 642)
- 643 terméshozam-előrejelzés
- 635 SPEL-modell.

– Az EUROSTAT-on kívüli EU statisztikai és információs igények teljes körű feltérképezése, a döntően nem jogszabályokon nyugvó adatszolgáltatás feladatainak és feltételrendszerének kialakítása. Az adatigény döntően a termékek operatív adataira (termelés, felvásárlás, ár, készlet stb.) terjed ki, de ezen túlmenően számos olyan területet érint (például mérlegek, prognózisok), amelyek elvárásairól, az egyes tagországokban alkalmazott gyakorlatról pontos információk még nincs. Jellegénél fogva ez a munka szorosan kapcsolódik a twinning egy másik, a piaci szervezetek kiépítésére irányuló pilléréhez.

Földügy és térképészet

1997 óta üzemszerűen működik a műholdas távérzékelésen alapuló szántóföldi növénymonitoring. A térinformatika és a távérzékelés ezzel az agrárirányítás döntéselőkészítő mechanizmusának nélkülözhetetlen részévé vált. A korszerű technika hatékonysága a belvízhelyzet objektív feltérképezésében is szerepet játszik. Az EUROSTAT Compendiumban szereplő egyes modulok végrehajtásában a távérzékelés és térinformatika terén elért hazai eredmények és lehetőségek is jól hasznosíthatók. Az agrárinformatika, ezen belül az agrárstatisztika számára is jelentős fejlődést biztosít az a földügy és térképészet területén megkezdett, az Acquis átvételével összefüggő munka, amely a földhivatali információtechnológiai és szolgálatfejlesztésre építve országos szinten kiemelt feladatokat hajt végre. (Például a térképi alapok korszerűsítése, az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer adatkiszolgálása, ellenőrzési feladatai, a mezőgazdasági összeírás-hoz is hasznosítható országos légi felvételezés végrehajtása.)

Az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IACS)

Az EU közös agrárpolitikájának reformjaként 1992-ben bevezetett – és kötelezően előírt – igen bonyolult, és rendkívül költséges rendszer kiépítése az FVM feladata. Lényege, hogy az agrárpolitika által meghatározott termékkörben, illetve célok érdekében kezelje a támogatott gazdálkodói kör adatait és megalapozza a kompenzációs kifizetéseket.

Az EU-előírások alapján az IACS-t a következő támogatási rendszereknél kell igazgatási és szabályozási célokra alkalmazni:

- szántóföldi növénytermesztőknél, főleg gabona, fehérjenövények, olajos magvúak termesztésénél és a terület pihentetésénél,
- prémium kifizetéseknel: marha-, borjú- és juhhús termelők esetében, valamint
- a különleges viszonyok között gazdálkodóknál, hegyes vidékek és kedvezőtlen körülmények között termelők esetében, ahol kompenzációs kifizetések vannak a szarvasmarhára, juhra, kecskére és a patás állatokra.

Az IACS öt részből áll, melyek a következők.

1. A mezőgazdasági parcellák alfabetikus számozási azonosító rendszere.
2. Az állatok alfabetikus számozási azonosító és nyilvántartó rendszere.
3. Támogatási kérelmek.
4. Számítógépes adatbázis.
5. Integrált adatbázis.

A mezőgazdasági parcellák és állatok azonosító rendszerei jelentik a fő összeköttetést a gazdálkodók kérelmei és az integrált rendszer között. Az IACS ellenőrző kompetense által keresztellenőrzések elvégzésével hasonlítják össze a kérelmekben szereplő adatokat az azonosító rendszer adataival.

Az FVM a párhuzamosságok elkerülése érdekében vizsgálja az IACS-rendszer adatainak statisztikai célú felhasználási lehetőségét. Az Agrárgazdasági Tanács rendelete kimondja, hogy az IACS-adatok felhasználását a nemzeti hatóságok engedélyezik, ezt azonban egyes országokban az adatvédelmi törvény jelentős mértékben korlátozza. Néhány ország példája azt mutatja, hogy az IACS-adatok egy részét statisztikai célra is fel lehet használni. Ezekben az országokban a mezőgazdasági minisztérium és a statisztikai hivatal egy projekt keretében oldja meg az adatcserét. Itt a mezőgazdasági parcellák regiszterét úgy alakították át, hogy az a statisztikai céloknak is megfeleljen. Adatokat csak a gazdálkodók hozzájárulásával lehet átadni, számukra viszont előnyös, hogy többé már nem kell a földhasználatról végzett felmérésekben részt venniük.

Az előcsatlakozást segítő SAPARD program

A SAPARD-ba történő bekapcsolódásunk előfeltétele, hogy a középtávú gazdaságfejlesztési tervre alapozva, a Bizottság által meghatározott igények, és előírások szerint készüljön el az ANP-nél már említett 7 évre (2000-2006) szóló mezőgazdasági és vidékfejlesztési terv (program), amelynek az EU a SAPARD program keretében társfinanszírozója lehet.

A bekapcsolódás másik előfeltétele, hogy az EU részéről nyújtandó támogatásokat a Bizottság által elfogadott pénzügyi bonyolító részleg intézze. Ez az Agrárintervenciók Központ keretében kialakítandó kifizető részleg lesz, amely a csatlakozás után az összes agrártámogatás kifizetését bonyolítja majd. A részleg, illetve a kifizető ügynökség létrehozásához sürgősen szükség van a működés jogi környezetének, valamint adatközlési és -feldolgozási rendszereinek kialakítására.

Agrárbeszámoló jelentés

Az EU-tagországok többségében bevált gyakorlat az éves Agrárbeszámoló jelentés összeállítása, mely elfogadott szakmai alapot jelent a célokat és eszközöket megalapozó szakmai döntésekhez.

Magyarországon az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. törvény az agrárpolitikai célok meghatározása mellett előírja az éves jelentés összeállításának kötelezettségét. Az előző naptári év számadatai alapján a széles körű értékelést az FVM és a KSH közösen végzi, a jelentést a kormány, az Agrárgazdasági Tanács, majd végül az Or

szágyűlés fogadja el. Az 1998. évben első ízben készített jelentés után célunk, hogy a következő években a tervezett statisztikai adatgyűjtések alapján a külföldi tapasztalatok figyelembevételével a jelentés adatbázisát véglegesítsük.

TÁRGYSZÓ: Agrárgazdaság, EU-csatlakozás.

SUMMARY

The basis and an important support for the agricultural policy are the database originating from the agricultural statistics and the analyses prepared on the basis of it. This applies especially in the process of the preparation for the EU accession in which efficiency tests are also made. Concurrently, it is especially important that during the implementation of the harmonisation tasks the national data supply and information system should be prepared for the reliable and high-level obedience of the requirements of the EU full-membership.

During the accession talks it was announced that Hungary would not ask for derogation in relation of the price statistics and that it would fulfil the requirements of the legal harmonisation by the time of the accession.

The study describes in detail the conceptual, strategic and tactical objectives of the agricultural policy. It discusses it in chronological order and offers a weighed analyses by product line of the screening talks, the two basic documents of the accession, the National Program on the adoption of the *Acquis Communautaire* (ANP) and the Position Document determining the Hungarian negotiation position.

Being closely related with all professional fields the agricultural statistics is an essential issue of the negotiations. Among the statistical tasks the article mainly mentions those belonging to the competence of the Ministry of Agriculture, the objectives and tasks of the agricultural statistics and, in detail, the professional fields also supported by the PHARE programs including the System of Agricultural Accounts, the Market Information System, the Test Operation Network, the Integrated Management and Control System and the Agricultural Report prepared on the basis of the law on the development of the agrarian economy. Finally, the article gives a short summary of the related cartographic tasks and the pre-accession SAPARD Program as well.